

Логвінова М.В. Про приєднання України до Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво у сфері міждержавного усиновлення 1993 року// Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез Міжнародної наукової конференції „Шості осінні юридичні читання” (м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2007 року): У 3-х частинах. Частина друга. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2007. – С.145-147.

Логвінова Марія Володимирівна

кандидат юридичних наук,

*доцент кафедри цивільного права і процесу Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника*

ПРО ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ГААЗЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ДІТЕЙ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ МІЖДЕРЖАВНОГО УСИНОВЛЕННЯ 1993 РОКУ

Позиція України щодо не визнання значної кількості прогресивних міжнародно-правових документів у сфері сімейних правовідносин як частини національного законодавства, гальмування законодавцем процедури підписання, ратифікації європейських угод і конвенцій, які б сприяли міжнародному співробітництву у цій сфері, з огляду на процес адаптації законодавства України до стандартів ЄС, залишається незрозумілою.

При цьому рішення щодо інтеграції України до міжнародного правового поля в сфері усиновлення було закріплено ще 24 січня 2001 року Указом Президента України „Про додаткові заходи щодо забезпечення виконання Національної програми "Діти України" на період до 2005 року”. [1] Зокрема, програмою передбачено приєднання України до: Європейської конвенції про усиновлення дітей 1967 року; Європейської конвенції про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом 1975 року; Європейської конвенції щодо визнання та виконання рішень про опіку над дітьми та відновлення опіки над дітьми 1980 року; Гаазької конвенції про цивільні аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року; Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво у сфері батьківської

відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року; Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво у сфері міждержавного усиновлення 1993 року.

В Посланні Президента України до Верховної Ради України „Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки” визначено термін 2002-2007 років для приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавства ЄС у пріоритетних сферах, однією з яких безумовно є захист прав дітей та міжнародне усиновлення.

Таким чином, Україна взяла курс на ратифікацію вищевказаних конвенцій, проте під знаком питання залишається приєднання України до Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво у сфері міждержавного усиновлення 1993 року.

На сьогодні, негативними аспектами факту неучасті України в Конвенції 1993 року можна, зокрема, зазначити: 1) не безумовне визнання рішень про усиновлення – в більшості держав рішення українського суду про усиновлення підлягає затвердженню іноземним судом; 2) відсутність дуже важливої складової контролю за дотриманням прав усиновлених дітей з боку іноземної держави і недержавних організацій, які беруть участь в усиновленні; 3) відсутність взаємодії Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини з Центральними органами з усиновлення інших країн, що призводить до неконтрольованого по кількості надходження особистих справ кандидатів в усиновлювачі; 4) унеможливлення ефективного контролю за діяльністю недержавних організацій, які надають послуги усиновлювачам, тощо. [2]

При цьому слід зауважити, що об'єктом критики на сьогодні виступає ст. 32 Конвенції, яка передбачає можливість участі в процесі усиновлення недержавних організацій, тобто питання щодо можливої комерціалізації процесу усиновлення. Проте доцільно зауважити, що використання словосполучення „комерціалізація процесу усиновлення” в умовах правового поля, що діє в Україні, є безпідставним з наступних причин.

Згідно з ст. 216 Сімейного кодексу України (далі – СК) існує заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей громадянами

України, іноземцями або особами без громадянства. Здійснення посередницької діяльності передбачає настання кримінальної відповідальності згідно з ст. 169 Кримінального кодексу України.

Виходячи з функцій і покладених завдань, єдиним посередником в представництві інтересів дитини може виступати лише Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини. Жоден інший державний орган влади не може виступати посередником в правовому сенсі цього слова між дитиною, що підлягає усиновленню, та майбутніми усиновлювачами.

Проте з урахуванням вищевикладеного, треба розмежувати діяльність посередницьку, комерційну, та діяльність суто професійну, пов'язану з наданням різноманітних послуг та **забезпечення представництва** (виділено автором) інтересів усиновлювачів перед державними органами. Так, наприклад, здійснення перекладацької роботи може бути приватною підприємницькою діяльністю в сфері надання послуг, але дана перекладацька робота не є посередництвом при здійсненні усиновлення.

Згідно з ст. 237 Цивільного кодексу України представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. Представник може бути уповноважений на вчинення лише правочинів, право на вчинення яких має особа, яку він представляє, з урахуванням дотримання форм представництва. В кодексі немає жодних обмежень щодо того, хто може бути представником і з яких питань заборонено здійснювати представницькі функції. Обмеження на представництво при усиновленні існує лише в питанні, коли усиновлювачі повинні здійснювати правочин особисто (наприклад, згідно ст. 223 СК, заява про усиновлення дитини до суду повинна бути подана усиновлювачами).

Надання представницьких послуг, з урахуванням юридичного аспекту усиновлення, як правило, надає адвокатура, суб'єкти підприємницької діяльності, які надають правову допомогу клієнтам у порядку, визначеному законодавством України, об'єднання громадян для здійснення і захисту своїх прав і свобод. З іншого боку, іноземні усиновлювачі, згідно ст. 59 Конституції України та з метою

отримання правової допомоги, можуть самостійно вибирати представником особою, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Таким чином, **професійні гонорари особам, які приймають участь в процесі усиновлення** (виділено автором), що передбачені ч.2 ст. 32 Конвенції, становлять професійні гонорари, які надані за здійснення перекладацької роботи або надання інших представницьких послуг, прирівняних до надання юридичних послуг, згідно з договорами, які були укладені між представниками та іноземними агенціями з усиновлення чи з фізичними особами, і не можуть трактуватись як комерціалізація процесу усиновлення.

І останнє зауваження. Норми Сімейного кодексу не містять положення про плату за оформлення усиновлення. Проте відсутність такої норми не означає, що плата за усиновлення дозволена. На сьогодні ця невизначеність потребує свого уточнення. І знову вважаємо за доцільне звернути увагу на положення Гаазької конвенції 1993 року про можливість відшкодування витрат, пов'язаних з оформленням усиновлення. Ми погоджуємося з тими науковцями, які виступають за встановлення високого державного мита за проведення міжнародного усиновлення та спрямування цих коштів на фінансування діяльності компетентного органу або на інші потреби, пов'язані з організацією діяльності з усиновлення. [3, с.112] На наш погляд, запровадження відшкодування іноземними громадянами витрат, пов'язаних із міжнародним усиновленням, не зустрінуть з їхньої сторони обурення, оскільки ці гроші усиновлювачів будуть спрямовані на розвиток державної системи, яка забезпечує організацію усиновлень, а не в кишеню різноманітних посередників.

Зважаючи на те, що одним з головних пріоритетів зовнішньої політики України визначено необхідність прискорення процесу інтеграції країни до Європейського співтовариства та всебічний захист інтересів дітей, приєднання України до зазначеної конвенції сприятиме покращенню правового регулювання міждержавного усиновлення в Україні, реально створюватиме позитивний

міжнародний імідж України в питаннях всебічного захисту прав та інтересів дітей.

Література:

1. Указ Президента України „Про додаткові заходи щодо забезпечення виконання Національної програми „Діти України” на період до 2005 року” від 24 січня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. - №4.

2. Тези до виступу на прес-конференції з питання приєднання України до Гаазької конвенції „Про захист дітей та співробітництво у сфері міждержавного усиновлення” (1993 рік). – К., Лютий-березень 2004 рік.

3. Дюжева О.А. Некоторые проблемы законодательства о международном усыновлении // Семейное право России: проблемы развития: Сборник обзоров и статей. – М., 1996. – С.96-112.